

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת קדושים תשפ"ב

איש אביו ואמו תיראו (י"ט. ג.)

פירש רש"י ומדרשו אין לי אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים, א"כ למה נאמר איש, שהאיש סיפק בידו לעשות אבל אשה רשות אחרים עליה ע"כ. וצ"ב דאף שהיא משועבדת לבעלה, וכי אינה יכולה גם לירא מאביה, ובקרא משמע דהפטור הוא ממורא.

לא תכלה פאת שדך לקצר (י"ט. ט.)

מסופר שהאמרי אמת שאל ילדים בעץ חיים מדוע בהקפת הראש בעינין לשייר ב' פאות, ואילו בשדה בעינין רק פאה אחת, ובטעמא דקרא הביא שכן הקשה הרדב"ז (ריש ה' מתני"ט), ובדרך אמונה (שם) הביא שכבר הקשה כן הריטב"א בשבועות, והגר"ח שליט"א תירץ שבראש יש ב' מקומות שאפשר לקרותם פאה, משא"כ בשדה שכל פעם היא בצורה אחרת, ופעמים שאפשר לעשות בה רק פאה אחת.

לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר (י"ט. י"ג.)

יש לדון האם האיסור מתחיל מעלות השחר, או דמתחיל מתחילת הלילה, שאם לא נתן עד עלות השחר עובר למפרע מתחילת הלילה, ונפק"מ בזה אם היה לו כסף בתחילת הלילה ובזבזו, דאם האיסור מתחיל מעלות השחר א"כ בעלות השחר היה אנוס ולא עובר, ואם האיסור מתחיל מתחילת הלילה, כיון שבזבז אחר תחילת הלילה עובר בבל תלין, ועיין באהבת חסד (ח"א פ"ט סעי' א') מה שכתב בזה, ועיי"ש עוד שכתב דהעשה דביומו תתן שכרו מסתבר דמתחיל ודאי מתחילת היום.

לפני עור לא תיתן מכשול (י"ט. י"ד.)

יל"ע בנותן מכשול לפני עיור ולא נכשל, האם עובר בלפני עיור, די"ל דהאיסור הוא ליתן מכשול אע"פ שלבסוף לא נכשל בו, אולם אפשר לומר דבעינין שהעיור יכשל במכשול, וכל שלא נכשל בו ליכא איסורא, ועיין בקה"י (ע"ז סי' ג' אות ב') וביד מלאכי (שס"ז) מש"כ בזה.

הרב מפוניבז' ביאר דבלפני עיור יש ב' דינים, האחד בין אדם לחבירו, והב' בין אדם למקום, כלומר שבכל מצווה שהוזהר בה האדם הוזהר ג"כ שלא ישכיל בה את חבירו, ונפק"מ דישראל מוזהר בלפני עיור לבן נח רק על בין אדם למקום, וא"כ מותר לישראל להאכיל בהמה מפרכסת ע"י שחיטה לבן נח, דהא לישראל מותר ובכה"ג ליכא איסורא דלפני עור מדין בין אדם למקום, ובין אדם לחבירו אין בבן נח, ויסוד הדברים מבואר באמונת שמואל (סי' י"ד) עיי"ש.

ולפ"ז גם אם נימא דאיכא איסורא גם כשהעיור לא נתקל, אבל באיסורים בכה"ג שנותן מכשול של איסור לפני חבירו ולא נכשל, אף דעובר בלפני עיור הוא רק מדין בין אדם לחבירו, אבל אינו עובר מדין בין אדם למקום כיון שבפועל לא נכשל.

והנה היכא דהאיסור ניכר וידוע לכא"ל לא שייך האיסור דבין אדם לחבירו, אך נראה בפשטות דכיון דאינו מבין את חומר העוון הרי הוא כעוור לענין זה, ועיין בריטב"א בסוכה (דף י'): מה שכתב בזה.

***

נחלקו הראשונים בכל מצות שדינם יעבור ואל יהרג, האם מותר ליהרג ולא לעבור, [עיין בכס"מ פ"ה מיסודי התורה הל"ד], ויל"ע לשיטות דמותר לו ליהרג הרי מכשיל את הגוי באיסור רציחה, ויהא אסור משום לפני עור, ובהערות הגריש"א למסכת סוטה הביא קושיא זו מהמהרי"ל דיסקין (בקונטרס אחרון אות קמ"ב), ותירץ שבמקום שמקיים מצוה [או אפילו הידור מצוה], אין איסור דלפני עור, [ולכן אמר הגריש"א דמותר לעשות הפגנות בשבת אע"פ שעיי"ז השוטרם מחללים שבת, משום שכשמקיים מצוה של מחאה אין לחוש ללפני עור].

לא תקם ולא תטר (י"ט. י"ח.)

החינוך (מצוה רמ"א) מבאר שזו גזירת שמים ולא חבירו עשה לו זאת עיי"ש, ומקשים דא"כ גם חיוב הכרת הטוב לא יהיה דהרי הכל נגזר משמים.

ואהבת לרעך כמוך (שם)

הרמב"ן הקשה שלא שייך לאהוב ממש כמותו, לכן ביאר שהכונה שיאהבהו ללא שיעור.

איתא בחז"ל (שבת דף לא.) דגדר המצוה הוא "ידעלך סני לחברך לא תעביד", וצ"ב מה הוסיפו בזה, ונראה דכונת חז"ל שלא יאמר האדם דמותר לעשות רע לחבירו, משום שהוא נהנה כשעושה לחבירו רע, ומאי טעמא שיהא עדיף הנאה ידידה מהנאה דידי, ולכן אמרו חז"ל דכיון שאינך רוצה שיעשו כן לך, לחברך לא תעביד.

בהמתך לא תרביע כלאים (י"ט. י"ט.)

הנוהג בשור פסולי המוקדשין עובר משום כלאים, כיון דהוקש לצבי ואיל הרי זה כמו ב' מינים, וכתב המל"מ (פ"ט מכלאים הלי"א) דמ"מ מותר להרביע פסולי המוקדשים במינו, וכמו בפרד ופרידה דשרי, ובאבי עזרי (שם) כתב דדבר זה תלוי בפלוגתא דהתוס' והר"ן, דהנה התוס' בגיטין (דף מא. ד"ה לישא) הקשו מאי שנא פרד ופרדה דמותר להרביע, וחציה שפחה וחציה בת חורין אסורה בחצי עבד וחצי בן חורין, דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות, ותירצו דבעבד האיסור הוא משום קדש, ולכן כל שיש בו צד עבדות הרי זה קדש, אבל בכלאים האיסור הוא ב' מינים, וכיון דהוא גוף אחד הרי אין כאן כלאים דהרי שניהם שווים, והר"ן בחולין (דף כז: מדפה"ר) תירץ דפרד הוא מין בפני עצמו המורכב מחמור וסוס, ולכן אינו כלאים במין שהוא כיוצא"ב, משא"כ חצי עבד וחצי בן חורין אינו מין בפני עצמו, אלא חציו עבד וחציו בן חורין.

ומעתה להתוס' דבגוף אחד לא שייך כלאים, א"כ גם בפסולי המוקדשים מותר להרביע במינו, אבל להר"ן דההיתר בפרד ופרידה הוא משום דהם מין בפני עצמו, בפסולי המוקדשים אינו מין בפני עצמו, והראיה דהמנהיגו לוקה משום כלאים, וא"כ דמי לחצי עבד וחצי בן חורין דאסור משום אתי צד חירות ומשתמש בצד עבדות.

ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך (שם)

הנה שיטת רש"י ביבמות (דף ה'): דשוע טווי ונוז היינו שהצמר ופשתים שוע וטווי ונוז ביחד, אבל אם עשה חוט מצמר לבד וחוט מפשתים לבד ולא טוואן ביחד, אי"ז כלאים, והקשו תוס' דא"כ מ"ט ציצית הוי כלאים, והרי החוטי צמר והחוטי פשתן אינם טוויין יחדו, ותירץ הגר"ח דשיטת רש"י דאיכא ב' דינים, דהיכא שהצמר והפשתים הם טוויים ביחד ממש, הרי האיסור הוא דהו"ל בגד שעטנו, אבל היכא דהפשתים בפני"ע והצמר בפני"ע, בכה"ג שאינו טווי ביחד הרי האיסור משום צמר ופשתים יחדיו, וביאור הדבר דבכה"ג אי"ז נחשב לבגד כלאים, ומ"מ יש איסור נוסף שלא ללבש צמר ופשתים כשהן מחוברים, [דומיא דלא תחרוש בשור וחמור יחדיו], וזה אסור גם כשאינו טווי ביחד, ועיין ברא"ם על התורה (כאן) שכתב כע"ז.

והגר"ש (יבמות סי' ה') הוכיח מהבית הלוי (ח"א סי' ב') דלא כהגר"ח, דהברית אברהם הקשה מה האיסור כלאים בציצית, והרי מצוות לאו ליהנות ניתנו, ותירץ הבית הלוי דהאיסור הוא בבגד שלובש, והבגד אינו מצוה אלא הנאת לבישה לחודא, והשתא להגר"ח דבאינו טווי ביחד אי"ז בגד כלאים, אלא האיסור הוא ללבוש צמר ופשתים יחדיו, וא"כ צריך שיהנה משניהם, ובציצית הרי נהנה רק מהחוטי צמר, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, ועל כרחק דהביה"ל ס"ל דגם בכה"ג שאינו טווי יחד כל הבגד נעשה חפצא דאיסור.

והנה ברעק"א (תש"ו ח') הקשה מ"ט הרואה את חבירו לובש כלאים בשוק צריך להודיעו, והרי הלובש הוא מתעסק, שהרי אינו יודע שהוא לובש בחוט פשתן, ועי"ש שכתב להוכיח דבמתעסק איכא איסורא והוא רק פטור מחטאת, ולשיטת הבה"ל לכא"ו לא קשה מידי, דהרי אף שהוא מתעסק בלבישת חוטי הפשתן, מ"מ הוא חייב על בגד הצמר לבד, ורק דבעינן שהצמר יהיה מחובר לפשתים, וזה לא חשיב מתעסק מה שאינו יודע שמחובר כאן פשתן, דמתעסק היינו מתעסק במעשה ולא מתעסק באיסור, וכאן במעשה אינו מתעסק שהרי הוא יודע שהוא לובש בגד צמר, והוי כמו ששכח שהיום שבת דאין זה מתעסק.

לא תקיפו פאת ראשכם (י"ט. כ"ז)

יש לדון איך מותר לסרוק שער הראש, והא עובר על הקפת הראש שמשיר שערות, ומתמצים דלא הוה פסיק רישא שמא לא ישיר, וצ"ע דא"כ מאי טעמא בנזיר אסור לסרוק (נזיר דף מב.), ועיין בגרעק"א (בגה"ש"ס שבעות דף ב.), והנה בספר הזכרון נר למאה מובא בשם הגר"מ סולוביצ'יק דהנה הרמב"ם כתב דאם נזיר סורק אינו לוקה, ומקשים דממ"נ אם הוי פסיק רישא מ"ט אינו לוקה, וביאר בזה דעל כל שעה ליכא פסיק רישא, אבל על כל השערות יחד הרי"ז פסיק רישא שבודאי ישיר שערות, [ונראה להוכיח דכהאי גוונא אסור דבגמ' בשבת (דף צה.) איתא דאסור לכבד בשבת שמא ישווה גומות, והרי בכל חלק לא הוי פסיק רישא, ודנו בזה האחרונים]. ולפי זה כתב הגר"מ דבנזיר איכא לאו על כל שעה בפני"ע, ועשה גדל פרע הוא עשה אחד על כל הראש, וא"כ על הלאו לא הוי פסיק רישא כיון דכל שער בפני עצמו אינו מוכח שישיר, אבל על כל הראש הוי פסיק רישא, ולכן כתב הרמב"ם דאסור ואינו לוקה, [ועיין עוד בפרשת נשא (ו' ה').]

לא תקפו פאת ראשכם (שם)

החת"ס בהגהות על השו"ע (חו"מ סי' רצ"ב) הביא שנשאל מהגרעק"א וז"ל ונשאלתי ממר חותני נ"י באשה שאמרה לאיש אקיף לי קטן אי נעשה ידו כיד האשה ושרי להקיף, ולע"ד כל מה דאיהו גופיה לא מצי עביד לא יוכל להעשות שליח למיעבד בהיתירא

ולא נעשה ידו כידה, דהרי הוא עצמו לא מצי להקיף בהיתירא וק"ל ע"כ. ונראה לדון דבלא"ה לא שייך בזה שליחות, דיסוד ענין השליחות שייך רק לענין דינים, והיינו הדינים שיוצאים מעשיה זו יתיחסו למשלח, והכא דלגבי האשה ליכא גבה שום דין בהקפה, דהרי היא פטורה, א"כ לא נתפס ע"ז דין שליחות, ולא שייך שליחות לענין לפטור.

מפני שיבה תקום (י"ט. ל"ב)

הגמ' בקידושין (דף לג.): מסתפקת דת"ח הרוכב על החמור אם אמרינן רכוב כמהלך ומסקינן דרכוב כמהלך, וכמו כן יל"ע ת"ח שעולה לאוטובוס האם צריך לעמוד מפניו, או שמא כל היושב הרי הוא כמהלך, וכיון דהוא מהלך אין לו חיוב לקום מת"ח, ואפשר דרק בב"ע"ח שייך לומר רכוב כמהלך, כיון שהחמור הולך, משא"כ במכונית הרי אין כאן הולך.

כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת (כ" טו)
בגמ' בחולין (דף יא.) ילפינן מהא דמכה אביו יומת, דאזלינן בתר רובא דדלמא לאו אביו הוא, ומוכח דאזלינן אחר הרוב ורוב בעילות אחר הבעל, והקשה המנ"ח (סוף מצוה ר"ס) מ"ט הגמ' לא מוכיחה כן ממקלל הכתוב כאן, וביאר שבקללה אפשר לדחות דבאמת לא אזלינן בתר רובא, והכא במאי עסקינן כשאמר שאביו יהיה מקולל, ודבר זה הוא חידוש שגם כשאינו יודע מי האדם שקללו מ"מ נקרא קללה, וצ"ע.

והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור (כ" כ"ה)

הנה בבהמה הוזכר הטהורה קודם הטמאה, ואילו בעוף הוזכר הטמא קודם הטהור, וצ"ב מאי טעמא, וכתב בחזקוני משום דבהמה הרוב הם טמאים ומבדילין המיעוט מהרוב, משא"כ בעוף דהרוב טהורים, ובשם הגר"ז מובא החילוק דבהמה יש בתורה סימנים לטהורה [פרסה, שסע, וגרה], לכן כתוב שיבדיל הטהורה מהטמאה ע"י סימנים, משא"כ בעופות שהתורה לא נתנה סימנים, אלא רק מנתה את העופות הטמאים, לכן כתוב שיבדיל את הטמאה מהטהורה.

משא רבינו ראש הישיבה שליט"א

בשליחות רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

בכינוס ועידת בני הישיבות בנתניה – ליל כ"ו ניסן תשפ"ב

ברשות מרנן ורבנן שליט"א

כולם יודעים את הנסיונות הגדולים שיש בשנים האחרונות שלא היו פעם, הלא הם המכשירים שמוציא את האדם מן העולם והלאה.

ידידי הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א שאל לפני זמן את חמיו מרן ראש הישיבה שליט"א מדברים כל הזמן על הנזק שיש מהפלאפונים, כמובן מדברים על פלאפונים כשרים אבל אולי דיברו מספיק ויצאו ידי חובה, אמר הראש ישיבה שהוא לא מבין הרי זה על ביטול תורה ולא להפסיק לדבר ע"ז.

בספר חוסן יהושע לפני למעלה ממאה וחמישים שנה של הגאון ר' יהושע הלר זצוק"ל (אח של עמודי אור) כותב שם דברים שכבר אז דיברו על זה על המפריעים לתורה, הוא כותב לעסוק בדברי חדשות מכל אשר נעשה תחת השמש וכאשר תבואינה ומכ"ש שישאר חדשות ישמיענו ועל המדינות בו ייאמר, בקיצור הוא מתריע על הדברים האלה, זה נסיונות שכבר ראינו מזמן, אבל האפשרויות שיש היום הם בלתי מוגבלות וקיבלנו מרבתינו שזה המפריע הגדול לתורה, יש עכשיו כמו שהזכירו הגזירה שלהם השלב הראשון זה לבטל את הקומה הכשרה והשלב השני שכל אחד יוכל להרים טלפון ולבקש להתחבר לכל המקומות השם ירחם.

יודע מה שהמהרש"א אומר כתוב בגמרא בכתובות אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחילה לאברים, אומר המהרש"א על ראייה זה לא נאמר רק על שמיעה אומר למה נכוות תחילה רצה לומר שבנקל יבוא בשמיעת דיבור הבטל לידי שמיעת דיבור האסור, כולם פה בני עליה לא שייך אליהם, אבל צריכים להשמיע את הדברים האלה ברמה כדי שיעבירו את זה הלאה, בשמיעת דברים בטלים אומר המהרש"א מגיעים לשמיעת דבר האסור.

אם יש את ההזדמנות הזאת ולהתחזק ולחזק להתנתק מכל הדברים האלה, בעז"ה הגזירה לא תצליח בידם, הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, יש שמירה והרבה יותר ממה שהיה קודם, יש הרבה דרכים לחזק ולהתחזק אבל התפקיד שלנו של הבני תורה של הבני עליה להתנתק לגמרי מכל הדברים האלה ואז בעז"ה ניצל מכל הגזירות האלה כמו שהזכירו וכולם יהיו שקועים רק בתורה בעז"ה.